

Shoxida MATYOKUBOVA,
Chirchiq davlat pedagogika universiteti tayanch doktoranti
E-mail: adihosh1986@mail.ru

Based review of (PhD) M.Boltayeva

DEVELOPMENT OF STUDENTS' INTERCULTURAL COMPETENCE WITH AUTHENTIC TEXTS IN ENGLISH LANGUAGE LESSONS IN THE FIELD OF NON-PHILOLOGY

Annotation

This article is devoted to the use of authentic texts in the process of teaching English language for development of students' general cultural competence in the field of non-philological field. We attempted to determine the importance and necessity of using authentic texts and their role in teaching foreign languages. It is not secret that language is a mirror of culture. This shows that learning language and culture are closely related. Authentic materials are the best type of materials for developing the intercultural communicative competence of foreign language learners. Authentic materials help bridge the gap between the classroom and the outside world, bringing reality into the classroom. Through this, the language learner will have the opportunity to learn the language under study in the context of the culture of the speakers of that language. In addition, the article presents various options for using real materials in the course of the lesson.

Key words: Authentic, non-philological, intercultural, competence, perception, communicative.

РАЗВИТИЕ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ С АУТЕНТИЧНЫМИ ТЕКСТАМИ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ОБЛАСТИ НЕФИЛОЛОГИИ

Аннотация

Данная статья посвящена использованию аутентичных текстов в процессе обучения английскому языку для развития общекультурной компетенции студентов в сфере нефилологической сферы. Мы попытались определить важность и необходимость использования аутентичных текстов и их роль в обучении иностранным языкам. Не секрет, что язык – зеркало культуры. Это показывает, что изучение языка и культуры тесно связаны. Аутентичные материалы – лучший вид материалов для развития межкультурной коммуникативной компетенции изучающих иностранный язык. Аутентичные материалы помогают преодолеть разрыв между классом и внешним миром, привнося реальность в класс. Благодаря этому изучающий язык получит возможность изучать изучаемый язык в контексте культуры носителей этого языка. Кроме того, в статье представлены различные варианты использования реального материала в ходе урока.

Ключевые слова: Аутентичный, нефилологический, межкультурный, компетентностный, перцептивный, коммуникативный.

NOFILOLOGIK TA'LIM YO'NALISHIDA INGLIZ TILI DARSLARIDA TALABALARINING UMUMMADANIY KOMPITENSIYASINI AUTENTIK MATNLAR BILAN RIVOJLANTIRISH

Annotatsiya

Ushbu maqola nofilologik ta'lim yo'nalishida ingliz tili darslarida talabalarining umummadaniy kompetensiyasini autentik matnlar bilan rivojlantirishga bag'ishlangan. Haqiqiy matnlardan foydalanishning ahamiyati va zarurligini ularning chet tillarini o'rgatishdagi rolini aniqlashga harakat qildik. Hech kimga sir emaski, til madaniyat ko'zgusi. Bu esa o'z o'zidan til va madaniyatni o'rganish chambarchas bog'liq ekaniga dalolat qiladi. Autentik materiallar chet tilini o'rganuvchilarning madaniyatlararo kompetensiyalarini rivojlantirish uchun eng yaxshi materiallar turi hisoblanadi. Haqiqiy materiallar sinf va tashqi dunyo o'rtasidagi bo'shliqni yo'q qilishda xizmat qiladi va realikni dars jarayoniga olib kiradi. Bu orqali til o'rganuvchi o'rganilayotgan tilni o'sha til egalari madaniyatini xis qilgan xolda o'rganish imkoniga ega bo'ladilar. Bundan tashqari, maqolada dars jarayonida haqiqiy materiallardan foydalanishning turli xil variantlari keltirilgan.

Kalit so'zlar: Autentik, nofilologik, madaniyatlararo, kompetensiya, idrok, kommunikativlik.

Kirish. Til madaniyat ko'zgusi bo'lib, u nafaqat real dunyoni, balki xalqning ijtimoiy o'z-o'zini anglashi, mentaliteti, milliy xarakteri, turmush tarzi, urf-odatlar, axloqi, qadriyatlar tizimi, dunyoqarashini aks ettiradi. Chet tilini o'qitish sifatini oshirishning mazmun bazasi shaxsning til va nutq faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari hisoblanadi. Chet tili bir vaqtning o'zida madaniy, ijtimoiy, axloqiy, tarixiy va boshqa qadriyatlarni o'rganishning maqsadi va vositasi sifatida xizmat qiladi.

“Mamlakatimizda xorijiy tillarni o'rgatish bo'yicha kelajak uchun mustahkam poydevor bo'ladigan yangi tizimni yo'lga qo'yish vaqti-soati keldi. Biz raqobatdosh davlat qurishni o'z oldimizga maqsad qilib qo'ygan ekanmiz, bundan buyon maktab, litsey, kollej va oliy o'quv yurti bitiruvchilari kamida 2 ta chet tilini mukammal bilishlari shart. Bu qat'iy talab har bir ta'lim muassasasi rahbari faoliyatining asosiy mezoniga aylanishi lozim”, – dedi Shavkat Mirziyoyev 2021 yil 6-may kuni Prezident Shavkat Mirziyoyev raisligida o'tkazilgan chet tillarini o'qitish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari yuzasidan bo'lib o'tgan videoselektor yig'ilishida.

Haqiqiy materiallar kundalik vaziyatlarda ishlatiladigan tilning hayotiy misollarini beradi. Ulardan o'quvchining qiziqishini oshirish uchun foydalanish mumkin. Ular o'quvchilarga o'zlarining kundalik hayotida maqsadli tildan foydalanadigan butun aholi mavjudligini eslatishi mumkin.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirish, shubhasiz, chet tillarini o'qitishning asosiy ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Xususan filologik bo'lmagan yo'nalish talabalari uchun bu darsni

yanada qiziqarli qilib boyitib berishiga shubxa yuq. O'quv hujjatlarini tahlil qilish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar (Europublic, 2007; Kostkova, 2012; Zerzova, 2012; Reid, 2012) milliy va maktab o'quv dasturlarida Madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyalar muhimligiga urg'u berilganiga qaramay, ular faqat umumiy mavzuni tavsiflaydi. Madaniyatni o'qitishda foydalanish mumkin bo'lgan juda ko'p materiallar mavjud. Bir nechta ingliz tili darsliklari "madaniy sahifalar" deb nomlangan alohida qismlarda Madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyalarni ishlab chiqish materiallarini taklif qiladi. Madaniyat chet tillarini o'qitishning ajralmas qismidir (Bayram, 1998, 1997 [1]; Dunnett, Dubin, Lezberg, 1986 [2]; Kramsh, 1993 [3], 1998; Brooks, 2001; Cullen, 2000 [4]; Straub, 1999; Hu1889; Robinson; Robinson, 1999); , Moslashtirilgan materiallarning eng katta kamchiligi shundaki, ma'lumotlar tezda eskiradi, ayniqsa yo'nalishi til bo'lmagan talabalar misolida. Daskalos va Jellum Ling (2005) [5] ma'lumotlariga ko'ra, darsliklarda ko'pincha uydurma matnlar (masalan, sayohat hikoyalari yoki oilalarning xorijiy mamlakatlarga tashriflari) ishlatiladi va ular o'zlarini majburiy va ahamiyatsiz his qilish tendentsiyasiga ega. Yana bir kamchilik shundaki, moslashtirilgan materiallar har doim ham haqiqiy kundalik tildan foydalanmaydi va xorijiy madaniyatlarning haqiqiy tasvirini tasvirlamaydi. Moslashtirilgan materiallar matnlar, rasmlar, audio va video yozuvlar bilan cheklangan (haqiqiy materiallar ko'proq resurslarni taklif qiladi). Autentik materiallar, shubhasiz, madaniy jihatlarni o'rgatish uchun eng yaxshi materiallardir, chunki ular sinf va tashqi dunyo o'rtasidagi tafovutni yo'qotadi va sinfga haqiqatni olib keladi. Daskalos va Jellum Ling (o'sha yerda) Autentik materiallar asosan lingvistik shakllar va tuzilmalarga emas, balki mazmun va ma'noga e'tibor berishini da'vo qiladi. Haqiqiy materiallar darsliklar o'rnini bosa olmaydi, lekin juda foydali qo'shimcha materiallar yoki muayyan sinf uchun mos bo'lmagan ba'zi matnlarni almashtirish bo'lishi mumkin. Nunan va Millerga (1995) [6] ko'ra, haqiqiy materiallar til o'rganuvchilar uchun yaratilmagan yoki tahrirlanmagan materiallardir deb tariflashadi. Autentik matnlardan filologik bo'lmagan yo'nalishda til o'qitishda foydalanish til o'rganuvchilarga haqiqiy hayot tili bilan aloqa o'rnatishga imkon beradi, bu ajoyib motivatsion omil bo'lishi mumkin va bu ularga o'z hayotini boshqa tilda o'tkazadigan foydalanuvchilar jamoasi mavjudligini tan olishga yordam beradi. Haqiqiy materiallarga audio, vizual va bosma materiallar kiradi.

Tadqiqot metodologiyasi. Quyida madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirish maqsadida autentik materiallardan foydalangan holda bir nechta usullar keltirilgan.

Nofilologik yo'nalsish talabalariga chet el urf-odatlarini o'rgatishda, masalan, Angliyada choy ichish marosimini ijtimoiy-madaniy bilimlarni rivojlantirishni misol qilib olsak. Avvalo, o'qituvchi va talabalar Britaniyada choy ichish bayramini nishonlash odatlarini muhokama qilishadi. O'qituvchi o'quvchilardan marosim haqida nima bilishlarini, urf-odatlar, liboslar, ziyofatlar, bilishga harakat qiladi. Mavzuni ikkala madaniy odatlarning autentik fotosuratlar bilan qo'llab-quvvatlash mumkin. Madaniy odatlarni ko'rsatadigan ko'plab YouTube videolari mavjud bo'lib, talabalar ularni ko'rishlari mumkin va ularni payqash texnikasi yordamida o'quvchilar ko'rsatilgan odatlarning o'ziga xos xususiyatlarini tanlaydilar va yozadilar. Bu mashg'ulot ayniqsa nofilologik yo'nalish talabalariga uchun mos keladi, lekin murakkablashtirilgan talqini filologiya yo'nalishi talabalariga uchun ham ishlatilishi mumkin.

Keyingi usul sotsiolingvistik kompetensiyalarni rivojlantiradi va u salomlashish, murojaat shakllari, navbat olish, xushmuomalalik va ro'yxatga olishni mashq qilishda yordam beradi. Masalan, Internetdan yuklab olish mumkin bo'lgan yoki chet el jurnallaridan olingan haqiqiy menyulardan foydalanish mumkin. Avvalo, o'quvchilar menyudagi oziq-ovqat turlarini tushunishlari kerak. Menyular bilan ishlashning eng yaxshi usuli - to'g'ri sotsiolingvistik iboralar yordamida rolli o'yinlarda ovqatga buyurtma berishni mashq qilishdir (foydali iboralarni topish mumkin: http://www.speakenglish.co.uk/phrases/at_a_restaurant). Ushbu turdagi usul ham yo'nalishi til bo'lmagan talabalar uchun, boshlang'ich tilni bilish darajasidan boshlab foydali bo'ladi.

Tahlil va natijalar. Ianro (2007) [7] ingliz tilini o'qitishda asl materiallardan foydalanishda bir nechta bosqichlarni tavsiya qiladi. Birinchi qadam o'quvchilarning maqsadli til va madaniyatni o'rganishga bo'lgan ehtiyojlari va maqsadlarini aniqlashdir. O'quvchilarni haqiqiy materiallarni tanlash jarayonida ishtirok etishga taklif qilish kerak, masalan, sinfga retseptlar, gazetalar, yorliqlar va boshqa maktabdan tashqari materiallarni olib kelishlari so'raladi. O'quvchilar o'zlarining oldingi akademik tajribalariga asoslanib, ushbu materiallarni maktab uchun mos emas deb hisoblashlari mumkin. O'qituvchilar o'quvchilar bilan asl madaniyatdan foydalanishning maqsadi va mantiqiyligini va ularning maqsadli madaniyat bilan bog'liqligini muhokama qilishlari kerak. O'qituvchilar va o'quvchilar materiallar to'plashda sherik bo'lishlari mumkin edi. Haqiqiy materiallarni osongina va arzon narxlarda olish mumkin. Ayniqsa, internet barcha turdagi materiallarga boy manba hisoblanadi. Nuttall (1996) [8] asl materiallar mazmuni (qiziqarli va tegishli), ekspluatatsiya (asl materiallardan foydalanish usuli) va tushunarligi (tegishli til darajasi) bo'yicha mos bo'lishi kerakligini tavsiya qiladi. Madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirishda haqiqiy materiallarning foydalari juda katta. Ular o'quvchilarga faqat maqsadli tildan foydalanish orqali ishlaydigan haqiqiy dunyo hamjamiyati mavjudligini eslatib turadi. Haqiqiy materiallar o'quvchilarga "haqiqiy hayot kabi" vaziyatlarda tildan foydalanishga yordam beradi. Talabalar tildan haqiqiy foydalanishga duchor bo'ladilar va ular sinfdan bo'lganlarida maqsadli madaniyatning haqiqiy dunyosiga sho'ng'ishadi. Haqiqiy materiallar, ayniqsa matnlar, videolar, qo'shiqlar dolzarb bo'lishi kerak, chunki ular madaniy jihatdan sezgir va tezda eskirib ketishi mumkin. Ular asosiy tildan yuqori darajagacha bo'lgan barcha til darajalari uchun ishlatilishi mumkin, ammo diqqat bilan tanlanishi kerak. Va nihoyat, ular o'quvchilarning motivatsiyasiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, chunki ular haqiqiy madaniy ma'lumot va haqiqiy tilga ta'sir qiladi (Richard, 2001) [9]. Misol uchun, ism yoki fe'llarni qidirish uchun eskirgan matnni ishlatishdan ko'ra, tegishli va dolzarb ob-havo ma'lumotlarini qidirish uchun joriy gazetadan foydalanish foydaliroqdir (bu odatiy maktabga asoslangan yondashuv).

Xulosa va takliflar. Maqolani xulosasida shuni qayta ta'kidlash joizki, shubhasiz, autentik materiallar madaniy materiallarning boy manbasini beradi. O'qituvchilar asl materiallardan foydalanishdan qo'rqmasliklari aksincha, undan faol foydalanishlari kerak, chunki ular juda qiziqarli, juda motivatsion va tarbiyaviy. Albatta, asl materiallar ehtiyotkorlik bilan tanlanishi va tayyorlanishi kerak. Nihoyat, tanlangan madaniy materiallar o'quvchilar tomonidan erkin muhokama qilinishi va lingafon sinfidagi qulay muhitda o'z madaniyati bilan taqqoslanishi kerak. Agar o'quvchilar muntazam ravishda haqiqiy

materiallar bilan tanishib tursalar, ular ular bilan ko‘proq tanishishlari va kelajakda ushbu madaniyatga tashrif buyurishda madaniy zarbadan qisman qochishlari mumkin.

ADABIYOTLAR

1. Byram, M. 1997. Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence. Clevedon, Philadelphia : Multilingual Matters, 1997. ISBN: 185359377.
2. Byram, M. 1998. Cultural Studies in Foreign Language Education. Clevedon : Multilingual Matters, 1998. ISBN: 1853590177.
3. Dunett, S., C., Dubin, F., Lezberg, A. 1986. English language teaching from an intercultural perspective. In Valdes, J., M. Culture Bound. Cambridge University Press, 1986. ISBN: 0521310458.
4. Cullen, B. 2000. Practical Techniques for Teaching Culture in the EFL Classroom. The Internet TESL Journal. Vol. 6, no. 12. 2000. [online]. [cit. 20. 3. 2014]. Available on the internet: <http://iteslj.org/Techniques/Cullen-Culture.html>.
5. Kramsch, C. 1993. Context and Culture in Language Teaching. Oxford: Oxford University Press, 1993. ISBN: 9780194371872.
6. Kramsch, C. 1998. Language and Culture. Oxford : Oxford University Press, 1998. ISBN: 9780194372145.
7. Daskalos, K., Jellum Ling, J. 2005. Authentic texts or adapted texts - That is the question! [online]. [cit. 17. 5. 2014]. Available on the internet: <http://dspace.mah.se/bitstream/handle/2043/1964/authenticandadapted.pdf>.
8. Nunan, D., Miller, L. 1995. New Ways in Teaching Listening. Alexandria, VA: Teachers of English to Speakers of Other Languages. 1995. ISBN: 0939791587.
9. Nutall, C. 1996. Teaching reading skills in a foreign language. London. Heinemann. 1996. ISBN: 1405080051.
10. Richard, J.C. 2001. Curriculum Development in Language Teaching. Cambridge University Press. 2001. ISBN: 0521804914.
11. . Gilmore A. Authentic Materials and Authenticity in Foreign Language Learning // Language Teaching. 2007. Vol. 40 (2). p 97-118
12. Goodman K (1988) The Reading Process in Carrell P.L., Devine J. & Eskey D.E. (Editors) (1988) Interactive Approaches to Second Language Reading Cambridge, C.U.P. p 11-21.